

Білас А.А., доцент кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін
Прикарпатського факультету
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Перекладацькі трансформації наявні в текстах перекладів юридичних документів у різних варіаціях комбінацій. Їхнє здійснення й поєднання - безупинний і безперервний процес, кінцевим результатом якого є формування балансу відповідності мовних одиниць різних рівнів у межах цілісного семіотичного процесу - перетворення знакової форми однієї мови на знакову форму іншої з огляду на три виміри семіозису: семантику, синтактику та прагматику.

Розглянемо лексичні трансформації, які застосовуються в процесі перекладу англійських юридичних текстів. Перекладацькі лексичні трансформації - це різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою еквівалентної передачі їхніх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик з урахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу.

Лексичні трансформації застосовуються тоді, коли словникові відповідники того чи того слова мови оригіналу не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності з погляду значення та контексту. У практиці перекладу існує шість найпоширеніших лексичних трансформацій; ми

простежимо, як вони відтворюються в перекладі англійських і французьких текстів конвенцій.

Лексичний елемент, як відомо, перекладається не окремо, сам по собі, в ізоляції від речення та тексту, де він уживається, а в сукупності його контекстуальних зв'язків і функціональних характеристик. Тільки так досягається точність та еквівалентність перекладу слів (у тому числі й термінів). Чим більше враховуються перекладачем усі характеристики слова, що перекладається, тим більш еквівалентним буде його переклад.

Важливим способом вибору контекстуального відповідника слова є перекладацька лексична трансформація конкретизації значення, що зумовлена розбіжностями між функціональними характеристиками словникових відповідників лексичних елементів оригіналу та традиціями мовлення.

Конкретизація значення - це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вузької семантики, наприклад: *inorder to deal with* - з метою врегулювання; *monitor ingorders* - постанови про відстеження.

Необхідно зауважити, що англійські слова ширшої семантики можуть перекладатися українською мовою за допомогою не тільки конкретизації, а й вилучення їх у перекладі взагалі, як ми це спостерігаємо у наведеному прикладі *mentaldis order of a serious nature* - *серйозний психічний розлад*, а також шляхом використання їхніх словникових відповідників. Застосування конкретизації у перекладі лексики вимагає творчого підходу з боку перекладача.

Лексичною перекладацькою трансформацією, що при цьому використовується і протилежна за напрямом трансформації конкретизації, є генералізація, внаслідок якої слово із вузьким значенням, що перекладається, замінюється у перекладі на слово із ширшим значенням, нерідко гіпонімом: *advantage from criminal offences* - *вигода, набута злочинним шляхом*.

Розглядаючи трансформацію додавання слова, ми повинні зауважити, що перекладач не має права щось додавати від себе до змісту тексту, що перекладається: *investigativeassistance*- *допомога у проведенні розслідування*, *spontaneousinformation* -

надання інформації без попереднього прохання, *obligation to confiscate* - зобов'язання здійснювати конфіскацію.

У перекладі певні фрагменти експліцитного смислу оригіналу можуть переходити до імпліцитної частини тексту перекладу і, навпаки, певні фрагменти імпліцитного смислу можуть знаходити в тексті перекладу вираження на поверхні. Тому, коли йдеться про додавання як лексичну трансформацію, йдеться про експліцитне вираження частини імпліцитного смислу оригіналу в тексті перекладу: *imprisonment in default* - тюремне ув'язнення за борги.

Трансформація як додавання в перекладі юридичних термінів полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі змісту оригіналу, що перекладається, та дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують у культурі мови перекладу, наприклад: *sanction imposed in the sentencing State* - міра покарання, призначена в державі винесення вироку.

Перекладач від себе не може нічого усунути зі змісту тексту, що перекладається. Вилучати можна лише ті елементи смислу, що певним чином дублюються в оригіналі за нормами мови оригіналу або передача яких мовою перекладу може порушити норми останньої. Для цього застосовується трансформація вилучення - виправдана з погляду еквівалентності перекладу, насамперед норм мови перекладу, усунення в тексті перекладу тих плеонастичних або тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту.

Трансформація заміни застосовується у тих випадках, коли збереження частиномовної характеристики слова, що перекладається, призводить до порушення граматичних норм мови перекладу та норм слововживання.

Сутність трансформації перестановки (її ще називають пермутацією) полягає у тому, що при перекладі лексичні елементи міняються місцями, наприклад: *lapse time* - строки давності.

Досліджено та встановлено способи досягнення еквівалентності в перекладі лексичного рівня англійських юридичних текстів українською мовою, які представлені конкретизацією, генералізацією, додаванням, вилученням.